אינו חוצץ ואינו עובר במקום שאין עשוי לחזק חוצץ ועובר במה דברים אמורים בפחות מכזית אבל בכזית אפילו במקום העשוי לחזק חוצץ ועובר קשיין אהדדי אמר רב הונא סמי קילתא מקמי חמירתא [א]רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא הפת שעיפשה חייב לבער מפני שראוי לשוחקה ולחמע בה כמה עיסות אחרות רבי שמעון בן אלעזר אומר במה דברים אמורים במקויימת לאכילה אבל [יח]כופת שאור שייחדה לישיבה בטלה מדאמר ר' שמעון בן אלעזר בטלה מכלל דתנא קמא סבר לא בטלה אלמא קסבר כל כזית אע"ג דמבטל לא בטיל אמר ליה אביי תרצת בכזית פחות מכזית מי תרצת אלא הא והא ר' שמעון בן אלעזר היא ולא קשיא הא במקום לישה הא שלא במקום לישה אמר רב אשי לא תימא שלא במקום לישה אגבה דאגנא אלא אשיפתא דאגנא פשיטא מהו דתימא זמנא דאטיף ומטי להתם קא משמע לן א"ר נחמן אמר רב הלכה כר' שמעון בן אלעזר איני והאמר רב יצחק בר אשי אמר רב [ב]אם טח פניה בטיט בטלה טח אין לא טח לא מאן דמתני הא לא מתני הא איכא דאמרי אמר רב נחמן אמר רב אין הלכה כר' שמעון בן אלעזר דאמר רב יצחק בר אשי אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה וכו' אמר רב נחמן אמר שמואל [יט ב]שני חצאי זיתים וחוט של בצק ביניהן רואין כל שאילו ינטל החוט וניטלין עמו חייב לבער ואם לאו אינו חייב לבער אמר עולא [ג]לא אמרן אלא בעריבה אבל בבית חייב לבער מאי טעמא דזימנין דכניש להו ונפלי גבי הדדי אמר עולא [ד]בעו במערבא בית ועלייה מהו בית ואכסדרא מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו [כ]ת"ר [ה]הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח משום ר' נתן אמרו אינה מטמאה כמאן אזלא הא דתנן [כא ו]כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב כמאן דלא כר' נתן תנו רבנן [כב ז]עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח תוך שלשה ימים חייב לבער קודם שלשה ימים אינו חייב לבער אמר ר' נתן במה דברים אמורים שלא נתן לתוכה עורות אבל נתן לתוכה עורות אפילו תוך שלשה אין חייב לבער אמר רבא [ח]הלכה כר' נתן אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת: וכן [כג ט]לענין טומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה: מי דמי התם בשיעורא תליא מילתא הכא בקפידא תליא מילתא אמר רב יהודה אימא ולענין הטומאה אינו כן א"ל אביי הא וכן לענין טומאה קתני אלא אמר אביי הכי קאמר וכן

לענין

[א]אינו חוצץ. אם נטמאת וכא להטבילה דבטיל לגבי עריבה: **ואינו עובר.** לענין חמץ בפסח: **במה דברים אמורים.** דבמקום שאין עשוי לחזק עובר בכזית והיינו כלישנא קמא דאוקמה למתני' בשאין עשוי לחזק קתני בה נמי הכי דבכזית עובר ובפחות מכזית בטל אבל אי עשוי לחזק אפילו כזית בטל[ט]: **קילתא מקמי חמירתא.** קמייתא דאינה משנה: **רב יוסף אמר.** תרוייהו איתנו בי מדרשא ומשנה הן ותנאי נינהו ופליגי בהכי: **תנאי שקלת לך מעלמא.** דלא משכחת תנאי דפליגי בהכי דקאמרת סמי דאינה משנה: **כופת.** מטו"ן: **שייחדה לישיבה** גרסינן. וכופת שם דבר הוא ובסדר טהרות טובא איכא כופת של עץ וכופת של אבן: **בטלה.** אלמא איכא דסבירא ליה אפי' כזית מבטיל לה בטל ומתני' קמייתא דקתני נמי במקום העשוי לחזק אפילו כזית בטל רבי שמעון בן אלעזר היא דכיון דאינה מקויימת לאכילה בטלה: **תרצת כזית.** שבמקום העשוי לחזק דר"ש היא: **פחות מכזית.** במקום שאין עשוי לחזק דקשו נמי אהדדי דקמייתא תני אף במקום שאין עשוי לחזק אין חייב לבער ובתרייתא תני חייב במקום שאין עשוי לחזק מי קא תרצת הא לא שמעינן ליה לרבי שמעון דמיקל אלא בשאינה מקויימת לאכילה אבל במקויימת לאכילה לא שמעינן דשני ליה בין כזית לפחות מכזית: **אלא הא והא רבי שמעון בן אלעזר ולא קשיא כאן במקום לישה כאן שלא במקום לישה.** מתניתין בתרייתא לא קרי מקום שאין עשוי לחזק אלא מקום שאינו מקום לישה כלל כגון שפה העליונה אבל דפנות קרי מקום העשוי לחזק וקמייתא קרי אף דפנות מקום שאין עשוי לחזק ואף על גב דמקום לישה הוא ומקום העשוי לחזק קרי שוליים. והכי קאמר תנא קמא במקום העשוי לחזק כגון שוליים שמקבלין את המים אפילו כזית אינו עובר מקום שאינו עשוי לחזק מים כגון דפנות דמקום לישה הוא ולאו מקום מים חוצץ ועובר ופחות מכזית אפילו כדפנות נמי אינו חוצץ דכיון דמהני פורתא לחזק עיסה כשמספספין ולשין שם בטיל ובשלא במקום לישה כגון שפה עליונה לא איירי האי תנא מידי ומודה הוא בה דאפילו פחות מכזית לא בטיל ביה. ותנא בתרא הכי קאמר מקום העשוי לחזק עיסה כגון דפנות אינו חוצץ בפחות מכזית והכי נמי אמרן בקמייתא מקום שאין עשוי לחזק כגון שפה העליונה חוצץ ואף על גב דליכא כזית והכי נמי אמרן בקמייתא וכזית אפילו בדפנות חוצץ והכי נמי תניא בקמייתא: **לא תימא שלא במקום לישה.** דאמרן ביה דאפילו בציר מכזית חוצץ היינו גבה דאגנא מבחוץ אבל שיפתא דאגנא קרי מקום לישה ובטיל ביה פחות מכזית: **אלא שיפתא דאגנא.** נמי קרי שלא מקום לישה ולא בטיל ביה בציר מכזית: כללא דתרוייהו תנאי שפה עליונה אפילו פחות מכזית עובר שוליים אפילו כזית אינו עובר דפנות כזית עובר פחות מכזית אינו עובר: **זימנין דאטיף.** פעמים שהיא לפה על שפה עליונה והוי מקום לישה: **כרבי שמעון בן אלעזר.** דכיון דבטלה בטלה ואפילו טובא: **טח פניה.** של כופת שאור לתקנה לישיבה: **מאן דמתני הא.** משמיה דרב לא מתני הא ואמוראי נינהו ואליבא דרב: **שני חצאי זיתים.** בסידקי העריבה: **חייב לבער.** דחוט מצרפן והוי כזית במקום אחד ובדפנות קאי: **לא אמרן.** דאם אין ניטלין עמו אינו חייב לבער אלא בעריבה דקביעי בה: **אבל בבית.** אפילו שני חצאי זיתים שאין חוט מצרפן חייב לבער: **זימנין דכניש להו.** מכבד הבית ונפלי אהדדי: **בית ועלייה.** חצי זית בבית וחצי זית בעלייה מי חיישינן לכנושי דילמא כניש להו ומחברן או לא. אם תמצא לומר בית ועלייה לא חיישינן דהא לא מקרי דאי נפיל נהוי מכוון כנגד התחתון בית ואכסדרה מהו. ואם תמצא לומר בית ואכסדרה שדרך האכסדרה נכנסים ויוצאין לבית תמיד ואין מחילות שלימות חוצצות ביניהם שיש חלונות ופתחים לאכסדרה הרבה מכל צד והוי כחד ביתא וחיישינן דכניש ליכודי בית ואכסדרה: **שני בתים זה לפנים מזה.** ונכנסין לפנימי דרך החיצון אבל אין תשמישן שוה תדיר מזה לזה כבית ואכסדרה מהו מי חיישינן דכניש כיכודי בית זה בזה או לא: **ונפסלה מלאכול לאדם.** ונתקלקלה בעיפושה ממאכל אדם: **מטמאה טומאת אוכלין.** דכל זמן שהיא ראויה לכלב לא פקע תורת אוכל מינה: **ונשרפת עם הטמאה בפסח.** אם תרומה טהורה היא דכיון דלא חזיא לאדם מותר לטמאה בידים ואפילו לרבי יוסי דאמר בפרק קמא (דף יד.) זו לעצמה וזו לעצמה: **המיוחד לאוכל אדם.** ותו עליו שם אוכל טמא לעולם ואפילו נתקלקל מאכילת אדם עד שיפסל מאכילת כלב: **העבדנין.** שנותנין בה עורות לעבד ונותנין שם קמח: **תוך שלשה ימים.** לפסח נתן קמח לתוכה עדיין שם חמץ עליה וכשבא הפסח חייב לבער ואפילו היו בה עורות: **קודם שלשה ימים.** כבר נתקלקלה ע"י ריח הכלי ואף על פי שלא נתן לתוכה עורות: **רבי נתן אומר.** לא נתן לתוכה עורות מודינא לך דתוך שלשה ימים חייב לבער ואחר שלשה ימים לא שנתקלקלה מריח הכלי אבל נתן לתוכה עורות בקמח ביטלה מתורת חמץ: **אם מקפיד עליו.** שעתיד ליטלו חוצץ ואין טבילה עולה לה: **בקיומו.** שיתקיים בסדקיו לסתום: **מי דמי.** דקתני וכן התם גבי פסח בשיעורא כזית ופחות מכזית תליא מילתא והכא תליא מילתא בקפידא לא שנא פורתא ולא שנא טובא:

לענין

כופת שאור שיחדה לישיבה בטלה. אע"פ שראוי לאכילה כיון שאין מקיימין אותו לאכילה בטלה כמו לענין טומאה דאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכט.) דבטלה אע"פ שראוי לאכילה כדאמרינן התם בית שסיככו בזרעים טהרו וטומאתו לאו דאורייתא דאי דאורייתא א"כ אלינו אוכלים דמטמאי טומאה חמורה ומשני כשסימם מעשה עץ שימש משמע דמיירי בראוי לאכילה ונראה לר"י דכי היכי דפליגי לענין טומאה בפרק במה בהמה (שבת דף נג:) דרבנן סברי דכל הכלים עולין מטומאתם בשינוי מעשה ורבי יהודה סבר דלא אמרינן שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל הכי נמי פליגי גבי [ט]חמץ:

נגבל

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף יח:

יט ב ג ד מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ח:

כ ה שם סי"ב וסעיף ט:

כא ו מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה יח:

כב ז ח מיי' פ"ד מהל' חמץ הל' ט סמג עשין לט טוש"ע א"ח סי' תמב סעיף א:

כג ט מיי' פ"א מהל' מקוואות הלכה יב סמג עשין רמח:

◆

רבינו חננאל

קשיין אהדדי. אמר רב הונא סמי קמייתא דקילתא היא מקמי בתריתא דהיא חמירתא. ורב יוסף אמר תנאי היא, דתניא פת שעפשה חייב לבער מפני שיכול לשוחקה ולחמץ בה כמה עיסות אחרות. ר' שמעון בן אלעזר אומר במה דברים אמורים במקויימת לאכילה, אבל כופת שאור וייחדה לישיבה בטלה, מכלל דת"ק סבר כל זית אע"ג דמבטל ליה לא בטל. ת"ק כדתניא כלישנא בתרא ר' שמעון כדתניא כלישנא קמא. אמר ליה אביי לרב יוסף שנית כזית, פחות מכזית מאי, אלא הא והא ר' שמעון, הא דתניא כזית במקום העשוי לחזק חוצץ ועובר, במקום לישה, אבל פחות מכזית לא. והדתניא כזית במקום העשוי לחזק אינו חוצץ ואינו עובר, שלא במקום לישה. וכל שכן פחות מכזית שאפילו במקום שאין עשוי לחזק אינו עובר. אמר רב אשי לא תימא שלא במקום לישה אחורי אגנא, כגון ספל שלשים בה. אלא על שפת אגנא הוא שלא במקום לישה. ומדחזינן רב אשי דפשיט שינויא דאביי, ש"מ דהילכתא כוותיה. אמרי משמיה דרב הלכה כר' שמעון בכופת שאור, והוא דטח פניה בטיט. שני חצאי זיתים חמץ וחוט של בצק ביניהן. רואין כל שאלו ינטל החוט ניטלין עמו, כלומר חוט זה עב וחזק הוא חייב לבער. מוקמינן לה במקום העשוי לחזק, אפילו במקום לישה דפחות מכזית אינו עובר, אבל כזית עובר. ואם החוט מצרפן, נמצא כזית במקום אחד וחייב. אמר עולא לא אמרו אם ניטלין עם החוט אלא בעריבה, אבל בבית אפילו אין ביניהם חוט חייב לבער, מאי טעמא זמנין דכניש ונפלי אהדדי והוו להו כזית מקום אחד. איבעיא להו בית ועליה, בית ואכסדרה, שני בתים זה לפנים מזה מהו, ועלו בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא. ת"ר פת שעיפשה ונפסלה מלאכול אדם והכלב יכול לאכלה מטמאה טמאת אוכלין בכביצה, ונשרפת עם הטמאה בפסח. משום רבי נתן אמרו אין מטמאה. וקיימא לן כת"ק,

מסורת הש"ס

א) [סוכה נג: עירובין לו: נדה יט. סנהדרין סח.], ב) [חולין קכט.], ג) [תוספתא רפ"ג], ד) לעיל טו., ה) טהרות פ"ח מ"ו [כריתות כא.], ו) [תוספתא פ"ג ה"ב], ז) [מכאן שייך לע"א], ח) [ע"כ שייך לשם], ט) [ועי' תוספות סנהדרין מח. ד"ה נתנו].

◆

לעזי רש"י

מטו"ן. גרש.

◆

מוסף רש"י

תנאי שקלת מעלמא. איגדת סולם שאין אתה מוצא תנאים שנחלקו בכך דתוקי הנך תרתי מתניית' אנא כמר ואנא כמר (שבת נג.). כופת שאור. מטו"ן בלע"ז, שייחדה לישיבה בטלה, מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתיכם (חולין קכט.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

דתנן כוותיה, כלל אמרו בטהרות, כל המיוחד לאכל אדם טמא עד שיפסל מלאכל הכלב. ת"ר עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח בשנים עשר או בשלשה עשר לניסן חייב לבער. באחד עשר אין חייב לבער. וכ"ש מקדם. בד"א שלא נתן לתוכו עורות, אבל נתן לתוכו עורות אפילו שעה אחת אינו חייב לבער. וכן הלכה. תוספתא, הקילור והאספלנית והרטיה שנתן לתוכן קמח אין צריך לבער. מלוגמא שנסרחה אין צריך לבער. וכן לענין הטומאה, אם בצק זה שבעריבה מקפיד עליו וחפץ לקלפו חוצץ ולא עלתה לו טבילה, ואם רוצה בקיומו כדי להיות הסדק סתום הרי הוא בעריבה ואינו חוצץ. ואקשינן וכן לענין הטומאה מכלל שדין זה כדין זה, והא בפסח בשיעור כזית חייב, ובטומאה בקפידא תליא מילתא, ואינו דומה זה לזה.